

TASAVVUF VE NAKŞİBENDİLİK GELENEĞİ: MEHMED ZAHİD KOTKU ÖRNEĞİ

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Elhamdü lillâhi rabbil âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yebağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih...

Ves salâtü ves selâmü alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Konumuz, “es-Seyyid eş-Şeyh Muhammed Zahid Kotku el-Bursevî ve İslâm’da Tasavvuf” diye tespit edilmiş. Gerçek bir sûfî olarak yaşamış, bizler tarafından görülmüş bir kimse olarak, -etrafında bulduk, hayatını müşahede etme imkânını bulduk- bir numune insan anlatılmış oluyor. Böylece tasavvuf sadece nazarî bir bilgi olmaktan çıkıp pratik uygulaması olan, elle tutulur, somut bir örnekle anlatılmış oluyor.

Örnekle anlatım, pedagojik bakımdan uygundur, güzeldir, anlaşılması da daha kolaydır. O bakımdan uygun olmuş.

a. Mevlana Halid-i Bağdadi (k.s.) Hazretleri ve Anadolu Nakşî-Halidi Kolu

Mehmed Zahid Kotku Hocamız, Türkiye’de ve Almanya’da çok geniş bir şekilde tanınmış bir insandır. Hakkında konferans verilebilecek bir kimsedir. Türkiye’nin dinî ve siyasî hayatında çok büyük etkileri olan bir kimsedir. Çok enteresan bir şahsiyeti vardır.

Kendisi birinci planda Nakşî tarikatının Hâlid-i Bağdâdî ile Hindistan’dan Ortadoğu’ya gelmiş Hâlidiyye kolunun İstanbul’da devam eden Gümüşhanevî şûbesindedir. Hâlid-i Bağdâdî hazretlerinin halifelerinden, Trablusşam müftüsü olan Ahmed b. Süleyman el-Ervâdî hazretleri, tek bir şahıs için, Gümüşhanevî Ahmed Ziyâüddin Efendimiz için İstanbul’a gelmiş, kendisini bulmuş ve;

“Sırf seni irşat etmek için buraya vazifeli olarak gelmiş bulunuyorum!” diye onu halvete alıp, tasavvufun âdâbını, erkânını, ahlâkını, esrârını öğretmiş.

Böylece Hindistan’dan bizzat Hâlid-i Bağdâdî hazretlerinin gidip Nakşî tarikatını kayna-

ğından, Ahmed el-Fârûkî es-Sirhindî'nin mensup olduğu Müceddidiye şûbesinden çok mükemmel bir tarzda, hocası Abdullah-i Dehlevî hazretlerinin tam rızasını alarak Bağdat'a getirmiş, yerleştirmiş ve bütün Ortadoğu'ya yaymıştır. Nakşî tarikatı daha sonra, böylece Gümüşhaneli hazretleriyle İstanbul'a geçmiş oluyor.

Bendeniz dört sene önce Güneydoğu Anadolu'ya gittim. Urfa, Mardin, Diyarbakır, Batman, Bitlis, Siirt, Tatvan gibi yerleri gezdim. Çok net olarak hatırıma geldi ve söyledim, hâlâ çok kesin olarak, net olarak aynı kanaat-teyim: Güneydoğu Anadolu'nun ismi bence “Nakşibendistan” olsa, “Nakşibendîler Diyarı” olsa revâdır. Çünkü her tepede bir Nakşî şeyhinin türbesini gösterdiler. Her yerde Nakşî-Hâlidî şubesinin mensuplarını gördüm.

Hâlid-i Bağdâdî Efendimiz, Urfa'ya da gelmiş. Hatta torunu Urfa Ulu Camii'nin hazîresinde medfundur. O diyarları bizzat gezmiş. Halifeleri vasıtasıyla tarikatı oralara yaymış ve mükemmel bir şekilde yerleştirdikten sonra, İstanbul'a böylece aşılarmış...

Anadolu, Nakşî tarikatını onbeşinci yüzyıldan, Molla İlâhî'den beri bilir. Fakat bu yeni bir şevk getirmiştir.

Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Efendi hazretleri, 1311 Hicrî (1893 Milâdî) yılında vefat eden bir büyük muhaddistir. Terceme-i hâl kitaplarına, biyografi kitaplarına "büyük bir fakih ve muhaddis" olarak geçmiştir. Ulûm-u şer'iyede çok sağlam bilgilere sahip bir kimsedir. Tarikatın, tasavvufun şeriate tam, sağlam bir şekilde bağlı insanlar tarafından öğrenilmesi ve öğretilmesi son derece önemli bir olaydır.

İşte o koldan Gümüşhanevî hazretleri çalışmasına devam etmiştir ve 114 kadar halife yetiştirmiştir. Üç sene de Mısır'da kalmıştır. Halifelerini Anadolu'nun her yerine, Kafkasya'ya, Mısır'a ve Ortadoğu'ya yaymıştır. Nakşî tarikatı onun çalışmalarıyla son derece büyük bir gelişme göstermiştir. Harplerde Devlet-i Aliyye'nin korunmasında, bu sûfî alimlerin cihada da iştirakleriyle çok büyük hizmetler meydana gelmiştir.

Ahmed Ziyâüddin Efendi hazretlerinden sonra Gümüşhanevî kolu devam etmiştir. Hocamız onlardan Ömer Ziyâüddin ed-Dağüstânî hazretlerinden, İstanbul'da asker iken tarikata girip el almıştır. Ömer Ziyâüddin hazretlerini de bu konularla ilgilenen herkes tanıyabilir. Çünkü kendisi hem Kur'ân-ı Kerîm hafızı, hem de *Buhârî-i Şerîf* hafızı idi. *Buhârî-i Şerîf*'i ezbere bilen müstesna insanlardandır. Kur'ân-ı Kerîm'i altı saatte başından sonuna hatmettiği rivayet edilir.

Çok kıymetli eserler bırakmıştır. *Buhârî*'nin hulâsasını, *Zübdetü'l-Buhârî* isimli eseri bırakmıştır.

Hocamız'ın asıl şeyhi Ömer Ziyâüddîn-i Dağüstânî hazretleridir. Hocamız da zaten Dağüstân'dan gelme bir "seyyid" ailesindedir. Dağüstân'ın Nuha, bugünkü Şeki isimli şehrinde dir. Bu şehir bugün Azerbaycan'da bulunuyor. Dağüstân'ın muhteşem dağlarının yamacında, Bursa gibi yeşillik, ipekçilik yapılan bir şehir imiş. Ben Şeki'yi gidip göremedim. Dedesi oradan gelmiştir ve Bursa'ya yerleşmişlerdir. Onun için, Hocamız da Muhammed Zahid-i Bursevî diye tanınıyor.

b. Mehmed Zahid Kotku (k.s.) Terceme-i Hali ve Kişiliği

Hocamız 1315 Hicrî-Kamerî yılında (1897 Milâdî) doğmuştur. Bursa'da tahsilini tamamlamış, Rüşdiye'ye gitmiştir. Bir ara teknik bir eğitim göreceken, harpler çıkması dolayısıyla muhtelif yerlerde askerlik yapmıştır. Kudüs'te, Çanakkale'de bulunmuştur. Ağabeyi de aynı şekilde asker imiş. Ağabeyini çok sevdi; ondan bahsederken çok duygulanırdı.

Hocamız tarikatteki eğitimini, tasavvufî eğitimini Abdülaziz Efendi ve Hasib Efendi ile beraber Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi hazretlerinde tamamlamış ve icazeti ondan almıştır.

Abdülaziz Hocaefendi *Râmûzü'l-ehâdîs*'in mütercimidir. Müridânı tarafından hakkında bir kitap yazılmıştır. Hasib Efendi ondan önce, Abdülaziz Efendi onun arkasından postnişîn olmuştur. Onların arkasından da Hocamız, 1952 yılı Aralığında makâma geçmiştir, postnişîn olmuştur.

İlk önce bulvar üzerinde bir camide vazife gördü. Bendeniz de o zaman bir ortaokul tale-

besi olarak konuşmalarını dinlemeye giderdim. O cami Ümmügülsüm Camii idi. 1958 tarihinde, vazifesi İskenderpaşa Camii'ne nakloldu. Çünkü bulvarın genişlemesi dolayısıyla Ümmügülsüm Camii yıkılacak gibi sözler, rivayetler vardı. Nakloldu, fakat o cami de yıkılmadı, öyle kaldı. Hocamız'ın dervişânı ve tekkesi "İskenderpaşa Tekkesi" olarak tanındı. O şekilde şöhret buldu.

Hocamız'ın yetiştirdiği, halvet çıkartıp icazet verdiği pek çok halifesi vardır. Kendisi bunları bir deftere işlemiştir. O defterler bendenizde mevcut bulunuyor.

Bizim geleneksel Nakşî an'anesine uygun olarak, müslümanların her şeyiyle ilgilenmiştir.

Mesela, Türkiye'nin en büyük motor fabrikası olan Gümüş Motor Fabrikası'nı kuran, kurduran odur. Konuşmalarında bendeniz de bulundum. Nasıl kurulsun, nereden kurulsun tarzındaki müzakereler hep onun huzurunda olmuştur. Bir şeyh efendi için, Türkiye için son derece gerekli böyle bir fabrikayı kurdurmak,

önemli bir olaydır. Enteresan yönlerinden birisidir.

Politika konusunda da çalışmaları olmuştur, irşadı olmuştur. Herhangi bir şahsa doğrudan doğruya bend olmadan bütün politikacılarla ilgilenmiştir. Aşağı yukarı hepsinin kendisini ziyaret ettiğini biliyoruz. Muhtelif partilerden, meşreplerden pek çok kimseler var... Onların hepsine hakkı söylemek istemiştir. İstanbul'da pek çok meşrepten insanı etrafında toplamıştır.

Hocamız'ın yanından hiç ayrılmayan, Hocamız'ı her zaman evine davet eden, evinde günlerce misafir etmekten zevk duyan bazı insanlar vardı. Ben onları bizim ihvandan sanıyordum. Halbuki başka bir şeyhin mensuplarıymış. Sonradan hasta olduğunda, ziyaretine girdince sorup öğrendiğimde hayret etmişimdir. Hocamız'ın böyle bir özelliği vardı. Her meşrepten, her cinsten insanı kendisine bağlayan bir güzel, geniş dairesi vardı. Herkesi kucaklayan bir sevgi anlayışı vardı. Herhangi bir ayrımcı durumu yoktu.

Kendisi çok yakışıklı, çok güzel bir “hoca-efendi” idi. Bunu ben söylemiyorum. Ankara’daki ev sahibim söylemiştir. Hocamız bizi Ankara’da ziyarete geldi. Ankara İlâhiyat Fakültesi’nde asistandım. Ev sahibi de Çubuklu bir hacı amca... Ümmî, tahsilli bir insan değil... Hanımı da Anadolu hanımı... Bahçede beni gördü, “Kim o sizin eve gelen güzel adam?” diye sordu. Hocamız’ın sıradan bir kimse üzerindeki ilk etkisi bu idi.

Yakışıklı, çok güzel, çok sevimli, çok sempatik bir insandı. Anadolu’da muhtelif yerlere seyahatlerimiz olurdu. O seyahatlerimizde de, gören dururdu, yanıma gelirdi, “Bu zât-ı muhterem kim?” diye sorardı. Herkesi kendisine cezbeden, ilgi çeken, çok hoş, güzel bir hâli vardı.

Uzunca boylu, şişmanca bir kimse idi. Şişmanlığını kendisi şöyle anlatırdı:

“Ben öksüz büyüdüğüm için evde yemek filan olmazdı. Kümese girer bir kaç tane yumurtayı kırıp içerdim. Onlar beni böyle şişmanlattı.”

Yoksa, dervişliğinin başında son derece zayıf bir kimse imiş.

Şeyh Ömer Ziyâüddin Efendi'nin profesör olan oğlu anlatıyor:

“Tekkenin aşçısı, bu Bursalı Mehmed'e - dal gibi zayıf olduğundan- çok acırdı. Pilav tepsisinin bir köşesine etleri saklardı. Tepsiyi getirip o zayıf, nahif Bursalı Mehmed'in önüne et kısmı gelecek şekilde koyardı.” diyor.

Fakat Hocamız bir iki kaşıkta meseleyi anlayınca, çevirir, başkalarına ikram edermiş. Aşçı da ona uzaktan, “Kime niyet, kime kismet... Verdiğim şeyler yine başkası tarafından yeniliyor.” diye kızarmış.

İlk başta zayıfmış. Hatta halvetten çıktığı zaman, o sarı benziyle ölecek diye tahmin etmişler.

Çok sevgi ve saygı uyandıran bir hâli vardı. Hafızası müthiş kuvvetli idi. Kendisi hafızdı. Hafızasının kuvvetine hayret ederdim.

Ankara'ya geldiği zaman cuma namazına gittik, Etlik'te bir camide cuma namazı kıldık.

Akşamleyin Tandoğan Meydanı'nda bir arkadaşın evinde yatsıdan sonra oturduk. Hocamız;

“Cuma hutbesinde hoca ne söyledi?” diye sordu.

Hepimiz Hocamız'la beraber cuma namazı kılmaya gitmiştik. Hiçbirimiz hatırlayamadık. Hoca bir şeyler söylemişti ama hatırımızda kalmamış. O bir cümle söyledi, ötekisi yarım cümle söyledi. Cuma hutbesini anlatamadık. Hocamız bir başladı, başından sonuna kadar teyp gibi, gayet güzel anlattı.

Hutbeleri son derece celâlli olurdu.

“Bu kadar halim selim, bu kadar sevimli, bu kadar sempatik, bu kadar tatlı bir insan minberde niçin böyle aslan gibi, kaplan gibi kükrüyor, niye bu kadar sert oluyor?” diye hayret ederdim. Sonradan hadîs-i şerîfleri okuyunca öğrendim; Peygamber Efendimiz hazretleri de minberde öyle celâlli imiş.

Çok nefis hutbeleri olurdu ve kâğıt kullanmazdı. Âyetleri, hadisleri, vaaz vereceği şeyleri kendisi ezberinde tutup söylerdi. Kâğıt kullanarak, okuyarak hutbe îrâd etmezdi. Son derece muhteşem hutbeleri olurdu.

Ali Rıza Sağman diye İmam-Hatip Okulu'nda hocalık yapmış meşhur bir hoca var. Birisine Hocamız'ı anlatırken; "Bilhassa hutbeleri tüyler ürpertici idi." diyor.

Kendisi fevkal de m tev zi bir insandı. Kendisine bir tavır, ed , bir poz, bir makam vermezdi. Çok yumuşak bir tarzda, "Ben  ciz kardeşiniz..." diye hitap ederdi.

Arkadaşların birisine hitabı neyse, aynen onu kullanırdı.

Mesela arkadaşlar bir  niversite hocasına "Osman Abi!" diyorsa, o da, "Osman Abi!" derdi. Halbuki Osman, onun çocuğu yaşında ama "Osman Abi!" derdi. Halkın verdiği  nvanı kullanırdı. Fakat şurası çok kesin: Her günü, her sözü keramet idi. Kerametleri zahir ve b hir, şeksiz s phesiz bir hakiki vel  idi.

Birisini ele almak istedi mi, onu mutlaka adam ederdi. Bir zengin amcayı hatırlıyorum. Çok negatif bir amca idi. Bana kalsa, sel m bile vermezdim. Bizim sağcı kesim nelere inanıyorsa, o da tamamen zıddı olan şeylere inanıyordu. Biz ne söylesek, bizim karşımıza çıkı-

yor, bizimle münakaşa ediyordu. Değer hükümleri, her şeyi bize göre farklı bir insan... Hocamız onu ele aldı, öyle mükemmel bir mü'min hâline getirdi ki ben hayret ederim. Sırf ona ders verdi. Oturdu bir kişiye ders verdi. Onu çok faydalı bir insan eyledi.

Birisini ele aldı mı bırakmazdı. Ankara'da Hocamızın aleyhinde bir şahıs vardı. Eski hukukumuz olan bir kimse, ihvanımızın hukuku olan bir kimse... Ankara'ya geldi;

“Ona gidelim!” dedi. Ben de yanına yanaş-tım;

“Babacığım, bu şahıs sizin aleyhinizde ileri geri konuşuyor...” dedim. Hassaten onun yanına gitti.

“O benim aleyhimde konuşuyormuş.” dedi. Evine gitti ve onun üzerinde çalıştı. Sonunda o şahsın nasıl dönüp değişip, Hocamız'a bağlandığını ben biliyorum.

Son derece vefâlı bir kimse idi. İhvanı ve ihvanın özel meselelerini çok iyi takip ederdi.

Maraş'ta bir olay olmuşsa, bana İstanbul'dan telefon ederdi.

“Es’ad git Maraş’a!.. Filanca kimse vefat etmiş, başsağlığı dileyiver.” derdi.

Müslümanların kardeşliğinin icabı neyse, onu çok güzel yapardı. O takibine, o vefâsına çok hayret ederdim.

Evde latifeci bir insandı. Hadîs-i şerîflerden Peygamber Efendimiz’in de evde hanımlarıyla, çoluk çocuğu ile latifeci olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla o hâli de tam sünnet-i seniyyeye uygundu.

Çok cömert bir insandı. Verdiği zaman verdiği miktarlara, “Bu kadar da bol verilir mi?” diye içimden itiraz ederdim; öyle bol verirdi. Verdiği zaman çok fazla verirdi. Verdi mi ihyâ ederdi. Peygamber Efendimiz’in de öyle olduğunu biliyoruz.

Sofrasında ekseriyetle misafir olurdu. Misafirsiz yemek yemezdi. Camide, gelen kimse-
lere bakar, sonra arkadaşlara işaret eder, “Filancayı, filancayı içeri çağır!” derdi. Yemek yedirirdi.

Biz de daha kendisiyle bir damatlık alakamız yokken, çok defalar sofrasında yemek yemiştir. Ben utanırdım, gitmek istemezdim ama hasseten beni içeriye çağırırdı.

Böyle sofrası misafirliydi. Bu da Hz. İbrahim'in âdetidir. İbrahim *aleyhisselam* hiç misafirsiz yemek yemezmiş; onun âdetini devam ettirirdi.

Gece ve sabah ibadetlerine çok riayet ederdi. Geceleyin seher vaktinde mutlaka uyanıktı. Ayrıca, sabah namazından sonra işrak vaktine kadar camide bulunma sünnetini de, ben Hocam'dan öğrendim. O zamana kadar başkasında görmemiştim.

Biliyorsunuz Peygamber Efendimiz'in âdetiydi, severdi. Kendisi sabah namazından sonra camide otururdu. Peygamber Efendimiz eğer cihad gibi, cenaze gibi, hasta ziyareti gibi mühim bir şey yoksa, camide oturmayı severdi. Güneş doğup kerahat vakti çıkacak kadar zaman ilerledikten sonra işrak namazı kılardı. Bunun çok sevap olduğunu hadîs-i şerîflerden biliyoruz.

Bu sünneti ben Hocamız'da gördüm. Başka hiç bir camide görmemiştim. Sonra, Anadolu seyahatlerimde bir de Urfa Dergâh Camii'nde gördüm. Aynen bizim okuduğumuz evrâdı okuyorlar. Tahmin ediyorum o da Hâli diye kolunun âdeti olarak, oradan geliyor.

Gönüllere ve rüyalara tasarrufu vardı.

Buna bazıları itiraz ediyorlar. Evliyânın hâlini bilmeyen bir insan için ben tabii karşılıyorum. Görseydi, müşahede etseydi, anlayacaktı. Bilmediğine, cahilliğine veriyorum.

c. İslam Tasavvufu

İslâm'da da tasavvuf var. İslâm'dan önceki dinlerde de tasavvuf var. Daha eski dinlerde buna mistisizm deniliyor. Hristiyan mistisizmi var, mistikleri var... Belki Brahmanlar, Hindular var; Hindistan'daki mistikler var...

Bu çeşit mânevî hayatı yaşayan insanlar, eski ümmetlerin arasında da olmuş. Olabilir, onlar bizi ilgilendirmiyor. Daha önceki dinlerin itikatları, ahkâmı ve o dinlere mensup insanların yaşamları; tamam, olabilir, ayrıca dinler tarihi onu incelesin. Ama bizim İslâm'daki ta-

savvuf asıl Peygamber Efendimiz'in hayatından çıkmıştır, ahvâlinden alınmıştır, sözlerinin uygulanmasından ortaya çıkmıştır.

Kur'an'ı tam yaşamak isteyenlerin, Peygamber Efendimiz'in sünnetine tam uymak isteyen insanların, Resûlullah'ın hâli gibi hallenmesi çalışmaları İslâm tasavvufunu meydana getirmiştir. Buna "sünnî tasavvuf" diyoruz; Ehl-i Sünnete, Kur'ân-ı Kerîm'e, hadîs-i şerîfe uygun tasavvuf...

Bunun dışında 1400 yıl devam etmiş zaman içinde, beş kıtaya yayılmış bir dinin mensupları, mutlaka başka kültürlerle de karşı karşıya geldiler. Orta Asya'ya gelince Çinliler'le karşı karşıya geldiler, Çinliler'in dinlerini gördüler. Hindistan'ı fethederken Hindistan'ın Hindularını, Brahmanlarını gördüler. Afrika'ya geldiler, Afrika'yı gördüler, Mısır'ın hıristiyan mistiklerini gördüler. Anadolu'ya geldiler, Anadolu'nun hıristiyan mistiklerini gördüler. Yahudi mistiklerini biliyorlar. İran'a geldiler, Zerdüştiler'i ve onların inançlarını biliyorlar. Belki onlardan etkilenmeler de olmuştur.

Onun için, tasavvuf yolunda çeşitli tasavvufî meşrepler, renkler ve tarikatler meydana gelmiştir. Bunları genel olarak ikiye ayırıyoruz:

1. Sünnî tarikatlar: Ehl-i Sünnet'e bağlı, Kur'an yolunda yürüyen tarikatlar.

2. Heterodoks tarikatlar: Bu çizginin dışına çıkmış, başka dinlerin, inançların izlerini taşıyan, onlardan etkilenmiş tarikatlar.

d. Hocamız Sünni Tasavvufun Mümessilidir

Hocamız sünnî tarikatın, tasavvufun mümessilidir. Harfiyen Kur'an'a, sünnet-i seniyye-i nebeviye'ye uymak isteyen ve o yolda yürüyen bir kimsedir. Başka şu tarikatlar var, bu tarikatlar var; isimlerini zikretmek istemiyorum. Hocamız'ın meşrebi Nakşibendî tarikatı, Kâdirî tarikatı, Sühreverdi tarikatı, Çeştî tarikatı, Kübrevî tarikatı ve bunların kollarıyla bağlantılı olarak sünnî tarikat... Kur'an'a, ulûm-u dîniyeye sımsıkı bağlı, dinî ilimleri iyi bilen ve sünnet yolunda giden, bid'atlara sapmamış bir yol... Hocamız bunu temsil ediyor.

Cüneyd-i Bağdâdî hadis dersi almaya gidiyormuş. Hocası;

“Nereye gidiyorsun?” demiş.

“Hadis dersi var, onu öğrenmeye gidiyorum.” demiş.

“Tamam, güzel!.. Önce hadisçi olup, sonra tasavvufa girmek bence, önce sûfî olup sonra ulûm-u dîniyeyi öğrenmekten daha iyidir.” demiş.

Çünkü işin aslını, temelinden öğrenmiş oluyor. Ondan sonra karşısına gelen hallerde ve problemlerde, şeriate uygun kararı verme imkânına sahip oluyor. Ama önce tasavvufa girerse, fıkıh bilmezse, ulûm-u dîniyeyi bilmezse, o zaman şeriate aykırı işler yapabiliyor.

Onun için, büyüklerimiz;

مَنْ تَصَوَّفَ بِغَيْرِ فِقْهِ تَزَنَّدَقَ

Men tasavvefe bi-gayri fikhın tezendeke.

“Bir insan fıkıh bilgisi olmadan tasavvuf yoluna

girerse, ayağı kayar, zındıklaşır.”¹ Ya namazı inkâr eder, ya itikadında bir sapıklık olur. Daha başka birtakım hatalar işler, diye bildiriyor.

Hocamız’ın meşrebi o idi.

İmâm-ı Rabbânî’den beri gelen o çizgi, sapaşğlam, sünnet-i seniyyeye bağlı olan yol... Giyimde, kuşamda, yemede, içmede, yaşamda tamamen hadîs-i şerîfleri hazmetmiş, ona uyan bir insanın yoludur.

Bizim bu meşrebimize göre, tarikatta “fenâ fişşeyh” makâmı vardır. Mürid şeyhine ittibâ ede ede, böyle bir hâle ulaşır, şeyhinde fâni olma hâli kendisine gelir. Ondan sonra “fenâ firresûl” makâmı gelir.

“Fenâ firresûl” makâmı sünnet-i seniyyeye uymadan, sünnet çizgisinde gitmeden olmaz! Onun için her şeyinin sünnete uygun olması lazım!..

¹ Mâlik [b. Dînâr] *rahmetullâhi aleyh*’e nisbet edilen bu söz için bk. Ebü’l-Abbas Ahmed b. Muhammed, *Îkâzü’l-himem fî Şerhi’l-Hikem*, s. 5.

Ben, elime esans süreceklere zaman sağ elimi uzatırdım; sağcıyız ya!.. Medine-i Münevvere’de yaşlı bir zâtı ziyaret ettik. Kendisi Suud ordusunda generalmiş ama mütedeyyin bir kimse... Ben böyle sağ elimi uzatınca, bana, “Sol elini aç!” dedi. Ben de sağ elimi uzatıyorum, ihtiyarı da kırmak istemiyorum, yaşlı, eli ayağı titriyor... Yine sağ elimi uzatıyorum, “Sol elini aç!” diyor. Neyse, hatırı kırılmasın diye sol elimi açtım. Kokuyu oraya sürdü;

“Peygamber Efendimiz kokuyu sol avucuna alırdı. Sonra oradan sağ elin işaret parmağı ile, sürmesi gereken yerlere sürerdi. Sünnet bu tarzdadır.” dedi.

Sonradan baktım, Hocamız’ın kitaplarında da var. Baktım ki Hocamız onu biliyor ve onu tatbik ediyor.

Hocamız’ın feyz aldığı Gümüşhaneli dergâhından söz ettik. Gümüşhanevî hazretlerinin en büyük eseri bir hadis kitabıdır. İmam Süyûtî’nin *el-Câmiü’s-sağîr*’i gibi olan *Râmûzü’l-ehâdîs* kitabıdır. Gümüşhanevî Hocamız çok enteresan bir ifade kullanmıştır:

“Bu *Râmûzü’l-ehâdîs* kitabını tekrar tekrar okuyun! Umarım ki bunu okursanız, kısa zamanda hakikatli bir alim olursunuz.”² buyurmuştur.

Bu ifade çok mühim!..

Müridlerini hadîs-i şerîfle terbiye eden bir tekke... Sünnet-i seniyyeye bağlılığın sağlam olması için uygulanan metot bu...

Hocamız böyle bir yolun mümessili idi. Sakallıydı, cübbeli gezerdi. Uzun bir kıyafet giyerdi, şalvar giyerdi. Ve belirsiz bir insan olmayı, nişansız bir insan olmayı, çok göze çarpmayan bir insan olmayı severdi. Bir şey bilmiyormuş gibi davranırdı. Ümmî gibi davranırdı ama öyle değildi.

Çok yakından bildiği meseleleri, birisi gelir kendisine hevesle anlatırdı. Mesela;

“Hocam şöyle olmuş, böyle olmuş...”

Ben biliyorum ki Hocamız onu biliyor. Çünkü daha önce geçmiş, ben Hocamız’ın yanındayım, biliyorum. Hocamız onu;

² Bk. Gümüşhânevî, *Râmûzu’l-ehâdîs*, s. 8-9.

“Yaa, öyle mi?..” diye hiç üzmeden, kırmadan sonuna kadar dinlerdi, keyfine zarar vermezdi. Karşı taraf da Hocamız’ı bilmiyor zannederdi.

Hocamız’ın teknik tarafı vardı. Belki o sanat okuluna gitmesinden... Nerede bir bozuk saat görse;

“Verin bakayım onu bana!” derdi. Bozuk saati mutlaka çalıştırırdı. Evi saat doluydu. Kimbilir hangi yıldan kalma, üstü eski rakamlarla dolu antika saatler vardı. Hepsini çalıştırırdı. Evinde çalışmaz olan başkasının saatlerini alır çalıştırır ve verirdi. Veya kalsın derse, kalırdı.

O saatlerle ilgili bir kerametini nakletmek istiyorum.

Hocamız’ın salonu bahçe ile aynı seviyede idi ve camlarının demiri yoktu. Birisi camı kesse, elini uzatsa, açar içeri girebilirdi. Bazı arkadaşlar:

“Efendim, parmaklık yaptıralım!” demişler.

Hocamız bir şey dememiş. O parmaklığı yapmışlar. O gün Hocamız'ın o salonuna hırsız girmiş. Ben Ankara'dayım, sonradan duyuyorum. Hırsız girmiş ve bütün o antika saatleri toplamış. Saatler çalınmış.

Hırsız, İskenderpaşa'dan bir iki sokak ileride, bulvara paralel, Aksaray'a inen bir cadde olan Horhor caddesinden aşağı iniyormuş. Fötrlü, kravatlı, grand tuvalet giyimli bir hırsız. Hırsız deyince insan, hep böyle hırpani bir insan hatırına getiriyor ama öyle bir hırsız... Aşağıdan da elinde copuyla bir polis geliyormuş. Bir ara polislerin elinde lastik coplar vardı. Elinde copla gelirken başını kaldırmış;

“Gelen bu beyefendi kim?” diye bakmış. Aa! Bakmış sabıkalı bir hırsız...

“... bilmem ne, sen beyefendi mi oldun?” diye başındaki fötr şapkaya bir vurmuş. Hırsız şapkayı zor tutmuş. Meğer bütün antika saatleri fötr şapkanın içine doldurmuş, başına ters giymiş.

Adamın üstünü arasan bulamayacaksın, saatleri sakladığı yere bak!..

Başından fötr çıkınca, bir sürü antika saat ortaya çıkıyor. Polis yakalamış;

“Gel bakalım, bunları nereden aldın?” demiş. Dosdoğru Hocamız’ın evine gitmişler;

“Buradan aldım.” demiş. Saatler geri gelmiş.

Öyle evliyânın saati çalınır mı?..

e. Evliyanın Kerameti Haktır

İslâm’da evliyânın kerameti haktır. Ehl-i Sünnet mezheplerinin hepsi ittifak etmişlerdir: “Evliyânın kerameti haktır.” Çünkü Kur’ân-ı Kerîm’de var, çünkü hadîs-i şerîfte var...

Hz. Ömer hutbede iken;

“Yâ Sâriye, dağa dikkat et!” demiş, İran’daki komutanına seslenmiş.

Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk Efendimiz’in kerameti var, Hz. Osman Efendimiz’in kerameti var, Hz. Ali Efendimiz’in kerametleri var...

Meryem validemiz Hz. İsa’nın annesidir. Daha annesi onu doğurmadan, dünyaya getirmeden evvel, annesi;

“Ben doğacak çocuğumu dine adıyorum, ibadethaneye vakfedeceğim.” dedi.

Meryem validemiz doğdu. Kız da olsa o adağını yerine getirdi. Meryem validemiz ibadethaneye vakfedilmiş bir kız oldu. Onun işlerini kim görecekti diye kura çektiler. Zekeriya *aleyhisselam* onun bakımıyla meşgul oldu. Meryem validemize bir ibadet yeri tahsis edildi. Meryem validemiz cennetlik, Allah'ın sevgili kullarından bir kul... Çocuklarımıza Meryem adını veriyoruz. Müslüman olduğumuz halde, İsa adını veriyoruz, Musa adını veriyoruz. Çünkü hepsi bizim başımızın tâcı, kıymetli insanlar... Bir oda tahsis ettiler ama kapısı kilitli idi. Kimse girmiyor sadece Zekeriyya *aleyhisselam* girebiliyordu.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا
رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyye'l-mihrâb. Vecede indehâ rizkâ. Kâle: Yâ Meryemü ennâ leki hâzâ? Kâlet: Hüve min

*indi'llâh. Inna'llâhe yezuku men yeşâü bi-gayri hisâb.*³

“Zekeriya ne zaman onun ibadethanesine, onun yanına girse, orada rızıklar, meyveler, yiyecekler görürdü.” Şaşırırdı. Zekeriya *aley-hisselam* da peygamberlerden bir peygamber; o da Allah'ın vahyine mazhar olan bir kimse, sıradan bir insan değil. “Allah Allah!.. Ey Meryem! Nereden geliyor bu erzak sana?” diye sordu. Meryem validemiz de, “Allah tarafından geliyor. Allah dilediği kullarını böyle hesaba sığmaz şekilde, hesapsız olarak rızıklandırır.” diye cevap verirdi.

Kur'ân-ı Kerîm'de bu bir keramet olayıdır. Meryem validemiz bir mübarek hatundur ve bu onun kerametidir.

“Mihrab” deyince biz bugün imamın namaz kıldığı oyuk yeri anlıyoruz. “Caminin mihrabı” deyince, sanat tarihinde niş denilen, kör pencere, kör kapı gibi bir girinti anlıyoruz. Halbuki “mihrab”, “mif'al” vezninde “ism-i âlettir.” “Miftah” nasıl “feteha” kelimesinden

³ 3/Âl-i İmrân, 37.

“açma âleti” ise, “mihrab” da “harb” kelimesinden “harb âleti” demektir. İnsanın bir şeyle harbi var... “Harp edilen yer”, “harp etme âleti, mekânı, vasatı, yeri.” İnsanın nefsiyle harp ettiği yer...

Biz bunu tasavvuftan biliyoruz. İslâm tasavvufunda bunun adı nefisle cihad etmektir. Nefisle cihad etmek, cihad-ı ekberdir. Demek ki Meryem validemizin yeri de, nefisle cihad etme yeri mânasına “mihrab” adını almış. Özetle, “mihrab” kelimesi “harb” kelimesinden geliyor. Oraya giren insan kendi nefsiyle, şeytanla, içindeki negatif duygularla harp ediyor. Onları yok etmek, kötülükleri def etmek için bir mücadele veriyor.

Buna halvet diyoruz. Kırk gün olunca “halvet” ve “çile” adını alıyor. “Çil” veya “çihil”, Farsça’da kırk demektir. Çile, bir insanın kırk gün bir yerde durup ibadet etmesi demektir. Araplar buna “erbaîn” der; “erbaîn çıkarmak”, “çile çıkarmak”, “çile görmek” demektir.

Demek ki Meryem validemiz de böyle bir yerde, nefisle, şeytanla, negatif şeylerle ibadet yoluyla, zikir yoluyla cihad etmek için oraya kapanmış. Mihrabın mânası budur.

İşte bu, Kur'ân-ı Kerîm'den bir keramettir.

Meryem validemize olağanüstü bir şeyler geliyor, gelir.

Neml sûresinin 40. âyeti bir başka misalidir. Biliyorsunuz, bu âyetler Süleyman *aleyhisselam* ile Sabâ melikesi Belkıs hadisesini anlatan âyetlerdir. Onu kısaca özetleyeyim:

Sabâ, Güney Yemen'de bir ülkedir. Bu ülkenin başında Belkıs isminde bir kraliçe vardır. Bunlar Güneş'e tapıyorlar. Güneş'e taptıkları Hz. Süleyman'a Hüdhüd isimli bir kuş tarafından bildiriliyor. Bunun üzerine Süleyman *aleyhisselam* bir mektup yazıp oraya gönderiyor. Bu mektup;

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ

*İnehû min Süleymâne ve innehû bis-
millâhirrahmânirrahîm. Ellâ ta'lû aleyye
ve'tûnî müslimîn.*⁴

diye başlıyor. Demek ki *Bismillâhir-
rahmânirrahîm* sözünü Süleyman *aleyhisselam*
da kullanıyordu.

“Bana karşı çıkmayın! Bana teslim olmuş
bir şekilde gelin! Güneşe tapmayı, yanlış
inancı bırakın, Allah’a güzel kulluk edin!
Doğru, hak olan dine gelin!” diyor.

Bu mektup gelince, kraliçe vezirlerini top-
luyor.

“Filistin’den, Süleyman isimli hükümdar-
dan böyle bir mektup geldi. Ne yapalım?” diye
soruyor.

Adamlar kabadayılık yapmak istiyorlar.

⁴ 27/Neml, 30-31. “Süleyman’dan ve o Rahman-Rahim Al-
lah’ın ismiyle! Şöyle ki: Bana karşı başkaldırmayın ve Müslüman
olarak gelin bana.”

نَحْنُ أَوْلُو قُوَّةٍ وَأَوْلُو بَأْسٍ شَدِيدٍ

Nahnü ülû kuvvetin ve ülû be'sin şedîd.

“Biz kuvvetliyiz, iktidarımız var, imkânımız var. Ne istersen öyle yapalım! İsterseniz çarpışalım?..”⁵ diyorlar.

Sabâ melikesi dirayetli bir kadın, tecrübeli bir insan...

إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا

İnne'l-mülûke izâ dehalû karyeten ef-sedûhâ. “Hükümdarlar bir yere girdi mi, harp oldu mu; o ülkenin altı üstüne gelir, insanlar esir olur, perişan olur. Öyle yapmayalım, hediye götürelim!”⁶ diyor ve bir heyetle hediyeler gönderiyor.

Süleyman *aleyhisselam* hediyeleri reddediyor.

“Ben böyle şeylerle uğraşmıyorum değilim! Mü-
him olan imana gelmenizdir. Bana ancak müs-

⁵ 27/Neml, 33.

⁶ 27/Neml, 34.

lüman olmanız önemlidir.” deyince, Sabâ melikesi bu sefer müzakereleri yapmak üzere, Yemen’den bizzat kendisi gelmeye karar veriyor ve heyetle Yemen’den yola çıkıyorlar.

O yola çıkmış, aylarca sürececek olan yolculuğa başlamış olsun. Bu tarafta Süleyman *aleyhisselam*;

“Bakın bu kadın ülkesinden kalkıp buraya gelecek. O gelmeden evvel Belkıs’ın tahtını içinizden kim buraya getirebilir?..” diye soruyor. Birisi çıkıyor;

“Ben getiririm!” diyor.

“Kendisine ilim verilmiş birisi” diye söyleniyor. İsim zikredilmiyor ama rivayete göre veziri Âsaf, bir anda tahtı oraya getiriyor. Tabii, keramet yoluyla getiriyor.

فَلَمَّا رَأَاهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ

*Felemmâ raâhü müstakırran indehû.*⁷

⁷ 27/Neml, 40. “Derken onu yanında duruyor görünce...”

Süleyman *aleyhisselam* kendisi yapmıyor, nihayet ashabından, vezirlerinden birisi getirebiliyor. Demek ki o vezir ermiş bir kimse... O taht orada duruyor; illüzyon değil, reel olarak, elle tutulur bir şekilde, somut olarak taht oraya geliyor.

Sabâ melikesi günler geçtikten sonra geliyor. Süleyman *aleyhisselam* tahtı gösteriyor;

“Senin tahtın böyle miydi?” diye soruyor. Sabâ melikesi şaşırıyor.

“Aaa! Sanki ta kendisi!” diyor. Bakıyor, kendi tahtı...

Ondan sonra, kendi yolunun yanlış olduğunu, Hz. Süleyman’ın dininin hak din olduğunu anlayıp ona iman ediyor. Bu da bir keramet olarak Kur’ân-ı Kerîm’den misal...

Kur’ân-ı Kerîm’de başka misaller de var ama hadîs-i şerîften bir misal nakletmek istiyorum. Bu, Hz. Aişe validemizden Ahmed b. Hanbel’in, İbni Abdilber’in, Tayâlisî’nin, İbni Asâkir’in, Beyhakî’nin ve Hakîm-i Tirmizî’nin rivayet ettiği bir hadîs-i şerîftir, hadîs-i kudsîdir.

Peygamber Efendimiz, “Azîz ve Celîl olan Allahu Teâlâ hazretleri buyurdu ki” diyor.

Peygamber Efendimiz Allah’ın bize ne buyurduğunu hadîs-i şerîfi ile bildiriyorsa, bu hadîs-i şerîflere hadîs-i kudsî denir.

“Kim benim bir velîmi ezâlandırır, üzer, canını sıkar, eziyet eder; benimle harp etmeyi meşrûlaştırmış olur.” Allah’la harbetmeyi kabul etmiş olur. Çünkü Allah’ın sevgili kuluna sataşıyor, onu üzüyor. Demek ki Allah’la harp etmeyi helal hâle getirmiş. Allah’ın onunla harbedeceğini kabul etmiş oluyor. Bu kadar önemli...

Demek ki Allah’ın evliyâsını üzmemek lazım; o dersi alıyoruz.

“Kulum bana farz olan ibadetleri yapmaktan başka bir şeyle, o kadar güzel bir şekilde yaklaşamaz.”

Buradan anlıyoruz ki farz ibadetlerin sevabı çoktur. Namazlar kılıyoruz, oruçlar tutuyoruz, paramız varsa hacca gidiyoruz, zekât veriyoruz...

Bu ferâizin Allah indinde kıymeti çoktur. Kulu Allah’a yaklaştırıyor. Kulu Allah’a yaklaştıracak, bunların emsâli gibi bir şey yoktur.

Fakat farzları yapmanın üstüne, bir de Peygamber Efendimiz’in hayatında gördüğümüz fazladan ibadetler var. Mesela sabahın farzı iki; Efendimiz iki rekât önceden sünnet kılmış. Öğlenin farzı dört; dört rekât önceden, dört rekât veya iki rekât arkadan kılmış. İkindinin farzı dört ama önden dört rekât kılmış. İki kıldığına dair de rivayetler var. Yatsının farzı dört ama başında sonunda sünnetler var.

Bu çeşit ibadetlere “nafile ibadet” diyoruz. Farz değil ama sevap; yapıldığı zaman sevap kazanıyor. Efendimiz bunları çok yapardı ve çok severdi. şu dünyada hepimizin sevdiği bir şeyler var. Meyvelerden, çiçeklerden bazısını severiz. Birçok şeylere gönlümüz bağlıdır. Peygamber Efendimiz;

قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

Kurretü aynî fi’s-salâh. “Gözümün şenliği namazda...” diyor, namazı çok seviyor.

Biz de kendimizi yoklayalım: Namazı seve seve mi yapıyoruz, vazife olduğu için zorlanarak mı yapıyoruz? Efendimiz severek yapardı. Fırsat buldu mu namaza dururdu. İsteyerek, canı çekerek yapardı. Bu önemli çünkü namaz mü'minin mirâcıdır. Allah'ın huzuruna çıktığından, onun lezzeti çok yüksek olduğundan, namazı çok seviyor.

“Peki, biz niçin sevmiyoruz? Bizim çocuklarımız niçin sevmiyor?”

Cahil de ondan... Namazın mahiyetini kavrayamadığından sevmiyor.

Onun için Peygamber Efendimiz nafîle namazlar kılardı.

“Kulum bana nafîle ibadetlerle yakınlaşmaya devam eder.”

“Lâ yezâlü”, “hiç durmadan” demektir.

“Nafîle ibadetleri yapa yapa kulum bana yaklaşmaya devam eder.” Buna, “es-Seyrû ilallah”, “Allah'a doğru ilerleme” diyoruz.

“Nihayet ben kulumu sevinceye kadar bu böyle devam eder.” veyahut *hattâ uhibbehû* “Ben o kulumu severim.”

Demek ki farz ibadetleri Allah çok seviyor, kul onunla Allah'a yaklaşıyor ama nafîle ibadetlerle de yaklaşımaya devam ediyor.

“Ben o kulumu sevdiğim zaman, o kulunun gören gözü olurum, işittiği kulağı olurum. Tuttuğu eli olurum. İdrak ettiği, anlayışa erdiği, kalbi, gönlü olurum. Konuştuğu dili olurum.”

Bunu Allahu Teâlâ diyor.

Bu hadîs-i şerîfin bazı başka rivayetleri var, oralardan biliyoruz. “Ben onun gören gözü olurum.” demek, “O kul artık olağanüstü görüş kabiliyetine kavuşur.” demektir. Çünkü Allah her şeyi görüyor. Her şeyi gördüğü için o kul artık her şeyi görebiliyor. Allah onun gören gözü oluyor. Allah her şeyi gördüğüne göre, o kul da her şeyi görüyor. Kulağı olduğu için her şeyi duyuyor. “Tutan eli olurum.” demek, Allah bir şeyi istedi mi yapar, evliyâ da bir şeyi istediği zaman yapar. Allah'ın lütfuyla yapıyor. “Yürüdüğü ayağı olurum.” Çok uzak mesafeyi bir anda aşar. Bakarsın Mekke'de namaz kılar, gelir.

“Aklettiği gönlü olurum.” O zaman çok derin şeyleri akledecek bir hâle geliyor, irfanı muazzam genişliyor.

“Söylediği dili olurum.” O zaman dili de şâhane tatlı bir dil oluyor. Yunus Emre gibi, Mevlânâ gibi...

Mevlânâ hazretlerinin beyitlerinin sayısı korkunçtur. *Divâm*’ndaki beyitler, *Mesnevî*’sindeki beyitler... Mübarekler bu kadar vezinli, kafiyeli, sanatlı sözleri nasıl söylemişler?.. Tabii, Allah’ın verdiği bir kabiliyetle oluyor.

“O kulum dua ederse, ben onun duasını kabul ederim.”

Duası makbul...

Hız. Ali’ye birisi atın üstünde söğüp sayıyormuş. Hız. Ali’nin aleyhinde konuşuyor, etrafında da insanlar var... Sa’d b. Ebî Vakkâs koşmuş gelmiş. Münker görünce engellemek lazım; emr-i mâruf nehy-i münker... Ters bir iş yapıyor adam...

“Be adam! Hz. Ali ilk müslümanlardan değil mi? Şu meziyeti yok mu, bu meziyeti yok mu?”

Bütün güzel şeylerini sayıyor. Ondan sonra da el açmış;

“Yâ Rabbi! Bu edepsizce bu yaptığı çirkin iftiraların cezasını gözümüzün önünde çektir, biz de görelim!” diye dua etmiş.

Sa’d b. Ebî Vakkâs duası makbul bir kimseydi, Aşere-i Mübeşşere’deni, cennetlikti.

Râviler rivayet ediyorlar ki o anda at bir ürküyor, üstündeki şahıs pat diye yere düşüyor, başını taşa çarpıp ölüyor. Duası kabul oluyor. Sevdi mi, duası kabul olduğunun alameti görülüyor.

“Benden bir şey isterse, istediğini veririm. Ben hiç bir şeyde, o sevgili kulumun vefatı kadar tereddüt etmem. Çünkü ölümden korkuyor ya insan; o ölümden korkuyor diye, ben de onun canını almaya tereddüt ederim. Sevmediği şeyi ben de yapmak istemem.”

Allah’ın sevgili kullarıyla ilgili sahîh bir hadistir.

f. Hocamızın Hayatından İbretli Örnekler

Şimdi bu âyet ve hadislerle dayanarak Hocamız'la ilgili bazı ispatlı, şahitli şeyleri anlatacağım. Bu netice itibariyle tasavvuf ilmiyle ilgili, bir laboratuvar çalışması gibi olacak. Laboratuvarda olaylar incelenir ya... Deney gibi olacak.

Enteresan bulduğum olaylardan bir tanesi şu:

Bursa'da bir üniversite doçenti kardeşimiz var. Sağdır, üniversitede doçent çok kaliteli bir kardeşimiz... Bu kardeşimiz anlatıyor:

“Ben ortaokuldan beri namaz kılardım. Öyle aşırı bir müslümanlığım yoktu da, namazımı kılardım. Bir gün nereden aklıma geldi bilmiyorum, içim sıkıldı. İçim sıkıldığı zaman dedim ki: ‘Gözümü kapatayım, gözümün önüne böyle mübarek bir insan getireyim. Nasreddin Hoca gibi tatlı, sevimli, mübarek bir insan getireyim, onunla konuşayım.’ dedim.” diyor.

Kendisi bir hayal oyunu oynuyor. Gözünü kapatmış, gözünün önüne ak sakallı, pembe

yanaklı, güzel bir insan tasavvur etmiş hayalinden, onunla dertleşmiş. “Bundan rahatladım ve çok yapmaya başladım. Sıkıldıkça bunu yapıyordum, rahatlıyordum.” diyor.

“Sonra ortaokul bitti, lise bitti. Teknik Üniversite’yi kazandım, İstanbul’a geldim. İstanbul’da da arkadaşlar beni aldılar, Mehmed Zahid Hocaefendimiz’in yanına götürdüler. Baktım ki yıllardan beri hayalime getirdiğim şahıs karşımda!..” diyor.

Bu bir olay... Bu arkadaş ciddi bir arkadaş tır. Ben de ciddi bir ilim adamı olarak bu meseleyi ortaya koyuyorum. Yıllar önceden bir insanın hayaline tesir etmek ve onunla böyle bir ilişki içinde olmak... Bu çeşit kerametleri ben kitaplarda okumadım. Değişik ve enteresan bir keramet...

Adam yıllar yılı bir hayalle meşgul olduğunu sanıyor ama demek ki hayalle meşgul olmuyormuş, Hocamız’la meşgul oluyormuş. Enteresan bir şey... Demek ki Hocamız ona tesir etmiş. Onun düşüncesini bilmiş, onunla bir irtibat kurmuş. Bu böyle bir olay...

Sonra yine, bizim bir doktor kardeşimiz var, ondan bizzat dinledim. Başkalarına da anlattı. Bu da ciddi bir doktordur, iyi bir doktordur. Palavracı bir insan değildir, realist bir insandır. Ben de öyleyim. Bazı şeyleri büyütüp, öyle allayıp pullayıp anlatma taraftarı olan bir insan değilim. Kılı kırk yaran bir insanım. Şüpheyi saygı ile karşılayan bir insanım. Çünkü şüphe insanı hakikate götüren bir anahtardır, onun da faydası var. Gerçekleri bulmak bakımından bilimsel şüphe gereklidir.

Şimdi bu, Sedat Bey isimli doktor kardeşimizin kendi hayat olayıdır. Ciddi bir insandır. Kardeşimiz, ağabeyimiz, öyle kimseye eyvalah edecek, yağ çekecek, dalkavukluk edecek bir insan değildir.

Bu şahıs rüyasında üç defa bir kişiyi görüyor. Bu kişi;

“Evladım bana gel!” diyor. Rüyada üç defa birisi bunu çağırıyor ama kim?.. Bilmiyor. Adres yok, telefon yok...

Liseyi bitirmiş, tıbbiyeyi kazanmış, üniversiteye İstanbul’a gitmiş. İstanbul’da Kumkapı yakınında, Kadırga Yurdu diye bir yurt

var; orada kalıyorlarmış. Yurdun mescidi var. Orada Teknik Üniversite'ye, Tıp Fakültesi'ne, Hukuk Fakültesi'ne, İktisat Fakültesi'ne giden arkadaşların mütedeyyin olanlarıyla akşam, yatsı, sabah namazlarını kılıyorlar. Fakat bazı akşamlar, o arkadaşlar yok...

“Siz haftanın bazı akşamlarında topluca camide olmuyorsunuz. Nereye gidiyorsunuz?..” diye soruyor. Onlar da;

“Gizli bir şey değil... Bir hocaefendi var, seviyoruz, ona bağlıyız, ona gidiyoruz. İstersen sen de gel!” diyorlar.

O da kalkıp gidiyor. Zeyrek Ümmü Gülsüm Camii'ne, Hocamız'ın ilk camisine gidiyor. Yatsı namazını safın arkasına durup kılıyor. Namaz bittikten sonra, mihrabda Hocaefendi yönünü cemaate dönünce, bakıyor ki üç gece rüyasına giren, “Gel!” diyen Hoca!.. Tabii ter boşanıyor sırtından, şaşırıyor, hayretler içinde oturup kalıyor.

Kalabalık biraz dağıldıktan sonra, Hocamız yanına geliyor.

“Beklettin beni evladım!” diyor. Önüne oturup, ders tarif ediyor, tarikata alıyor. Der-vişlik öğretiyor.

Bu bir olay... İşte tasavvufu inceleyecek insanlar, hani “Eski kitaplardaki rivayetler ya doğrudur, ya yanlıştır!” diyebilir de; bu, ya-şanmış bir olay...

Daha başka bir şey söyleyeceğim. Hocamız âhirete irtihal ettiği zaman, bir arkadaşın ha-nımını rüyasında üç gece bir ihtiyar insan gör-müş. Hocamız’ı tanımıyor. O kimse, “Benden sonra vekilim şudur!” diye siyah sakallı bir başka şahsı göstermiş; kim olduğunu bilmiyor. Fakat aradan zaman geçmiş. Neden sonra, Ho-camız’ın bir vesikalık resmini görünce, “Aaa! Rüyama giren yaşlı şahıs bu!” demiş. Ondan sonra da, bir gazetede benim resmimi görmüş; “İkinci şahıs da bu!” demiş.

Bu da Hocamız’ın vefatından sonraki bir tasarrufudur. Bunu şu bakımdan zikrettim: Ha-yaller, uzaktaki insanlar filan değil, burada da olan bir kimse...

Yine başka bir kimseden bahsettiler. Kendi evinde bizim kardeşlerimizin tekke faaliyeti yapmaları için müsaade etmiş. Ondan sonra arkadaşlara söylemiş: “O gece sabaha kadar Mehmed Zahid Efendi Hocamız geldi, çok iltifat etti.” demiş.

Bunun bir misalini ben Düzce’de gördüm. “Tasavvuf nedir?” diye merak edenler için bunlar incelenmesi mümkün olan olaylar. Bolu’da bir Şeyh Muhiddin Efendi vardı *rahmetullahi aleyh*. Hocamız onu severdi. Hocamız bazı kimselerle Anadolu’nun içinde, dışında, Suriye’de vesâirede irtibat halindeydi. Enteresan bir ilişki halindeydi. Hani o üçlerin, yedilerin, kırkların ilişkisi gibi mi neyse, bilmiyorum. Tahmin tabii, kesin bir şey diyemem.

Bu Muhiddin Efendi’yi severdi, aralarında muhabbet vardı. Muhiddin Efendi’nin iki dervişi Hocamız’ın vefatından sonra kabrini ziyarete gitmişler. Ben onları tanımıyordum da, Düzce’de yol kenarındaki bir camide namaz kıldım; birisi o caminin imamıymış. Kim olduğumu sordu, tanıştık. Bu hadiseyi orada anlattı.

Bir arkadaşıyla Hocamız'ın kabrini ziyaret etmiş. Kendisi Düzce'de, öteki arkadaşı İzmir'de... İsimlerini not aldım. Hocamız'ın kabrini ziyaret ettikten sonra geceleyin rüyasında Hocamız'ı görmüş, Hocamız ona teşekkür etmiş. “E normal. Tabii insan birisini ziyaret ediyorsa, alt şuurunda onunla ilgili bilgiler vardır, sevgi vardır, görebilir.” Buraya kadar normal, tamam, olabilir. Belki, Hocamız ruhaniyet bakımından memnun olmuş ona gelmiş ama ikinci enteresan bir şey: Ertesi gün arkadaşına;

“Hani gündüz Mehmed Zahid Efendi hazretlerinin kabrini ziyaret ettik ya, bu gece benim rüyama geldi, bana teşekkür etti.” demiş. Öbür arkadaşı da;

“Benim de rüyama geldi, bana da teşekkür etti.” demiş.

Bu tesadüf değil, burada ruhânî bir güç var. Vefat etmiş olduğu halde, kendisini ziyaret etmiş olan kimselere teşekkür ediyor.

Bu da bir şiiri hatırlatıyor: *Osmanlı Müellifleri* isimli bir kitabın başında vardı bu şiir;

İki cihanda tasarruf ehlidir rûh-u velî,

Deme kim bu mürdedir, bundan nice dermân ola.

“Evliyânın ruhu iki cihanda da tasarru-
fatta bulunur, iş yapar. İki cihan dediği, hem
bu dünya hayatında, hem de öldükten sonraki
hayatta...” Canlı iken de, vefatından sonra da
keramet gösterir. “Bu ölmüştür, bundan ne
derman olacak?” deme, öldükten sonra da te-
sir eder.

Ruh şemşîr-i Hüdâ’dır, ten gılâf olmuş
ona,

Daha âlâ kâr eder, bir tığ ki uryân ola.⁸

Bir benzetme ile bu olayı anlatıyor: “Ruh,
Allah’ın kılıcı gibidir, vücut da onun kını gibidir.”
Kılıç kına sokuluyor ya... “Bir kılıç kının-
dan sıyrılıp uryan olduğu, yalın kılıç olduğu za-
man, daha çok keser.”

Demek istiyor ki: Evliyâ hayatta belki ke-
ramet göstermeyebilir ama öldükten sonra
daha çok gösterir. Çünkü artık riyâ ihtimali

⁸ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 12.

yoktur. Dünyada iken şöhret olmasın, riyâ olmasın diye kendisini saklamak ister, kerametini saklar ama öldükten sonra öyle bir şey bahis konusu değil, yapabilir.

Başka bir yaşanmış misal anlatacağım:

Siirtli zengin bir dostumuz var. İbrahim Hakkı-i Erzurûmî hazretlerinin Tillo'da şeyhi vardı, İsmail Fakîrullah hazretleri, meşhur bir kimse... Onun torunlarından bir kimse... Bu şahıs Hocamız'ı evine çağırdı. Ben de Ankara'dan gelmişim, Hocamız'ın yanında bu Siirtli zenginin evine gittik. Boğaza hakim, çok manzaralı, çok güzel bir evi var...

Gittim ama hiç hoşuma gitmedi, Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım. Misafir odasının köşesinde Amerikan barı var, her çeşit içki var... İçkiyle dolu kocaman bir tezgâh var. "Hocamız buraya niye gider?" diye afalladım. Misafir odasında bir büyük televizyon, yanında bir küçük televizyon var... Mutfakta bir televizyon var, banyoda televizyon var... Evinde 8-9 tane televizyon saydım. O zaman da benim

televizyona karşılığım var. Hiç hoşuma gitmedi. “Hocamız bu adama niye geliyor, niye iltifat ediyor?” diye de şaşırıyorum.

Sonradan anladım: İsmail Fakîrullah hazretlerinin torunlarındanmış, onun için ilgileniyormuş. Dedim ya, Hocamız birisini ele aldı mı, kurtarıncaya kadar uğraşırdı.

İşte böyle bir kimse Hocamız’dan ders almış, mürid olmuş. Hocamız âhirete intikal etti. Bu zât bir camiye gitmiş, bakmış ki imam çok güzel Kur’ân-ı Kerîm okuyor. Kendisi de zengin... İmama;

“Benim bir hocam vardı, vefat etti. Sen de çok güzel Kur’an okuyorsun, sevdim senin Kur’an okumanı... Her sabah geleceğim, sen Kur’an okuyacaksın, ben dinleyeceğim; tamam mı?” demiş. O da, “Peki efendim!” demiş.

Hakikaten ona her sabah gitmiş... Bir cüz mü okudular, ne kadar okudularsa hatimi indirmişler. Hafız okumuş, bu mukabele dinlemiş; hatimi tamamlamışlar. “En son gün cami olağanüstü bir kalabalık oldu. Nereden geldi-

ğini anlayamadığım hacı anneler... Ben şaşır-
dım. Hatim duası çok kalabalık oldu.” diyor.
Bir gariplik burada...

“Sonra hocayı aldım, lokantaya götürdüm,
ömründe yemediği yemekleri yedirdim. Ce-
bine de çok para koydum...” diye anlatıyor.
Ben gülüyorum onun anlattıklarına...

Sonra gece bir rüya görmüş. Rüyasında bir
dağın yamacında, bir mağaranın önünde insan-
lar kuyruk olmuş. Uzun bir kuyruk... Bu da o
kuyruğun en arkasına girmiş. Fakat bir de bak-
mış, kendisi en önde... İçeri girmiş. “İçeride
baktım ki üç mübarek zât var... İki tanesinin
kim olduğunu bilemiyorum, bir tanesi Hoca-
mız... Bana öyle bir sarıldı ki rüyada, mest ol-
dum.” diyor. Gündüz hatim indirdi, gece bu
rüyayı görüyor. Çok memnun olduğu için, mest
olduğu için;

“Hocam, ben buraya her zaman gelece-
ğim!” demiş. O zaman Hocamız;

“Buraya her zaman bırakmazlar insanı...
Her zaman gelemezsin.” demiş.

Böyle bir şey... Bu da bir teşekkür... Hocamız'ın kendisi ile ilgilenen kimselere teşekkürünün misali olarak bunu da tespit ettim. Mühim başka bir önemli olay: Hocamız vefat ettikten sonra, zihinlerde, "Tekke kime kalacak, dervişler nereye gidecek?" gibi sorular var... Örfî idare olduğu için, biz bunları ilan etmeyi uygun görmedik. Hocamız bana emretmişti, "Evladım, benden sonra bu vazifeyi sen yaparsın!" diye ama bunu söyleyemedik. Hatta, askerler Hocamız'ı politikacılarla beraber tevkif etmeyi bile düşünmüşler de, hasta diye yapmamışlar. Böyle bir şeyler de olmuş. Biz de örfî idare dolayısıyla ilk günlerde ilan etmemiştik. Bizim Geyve Pamukova'da eski ihvanımız var. "Hocamız vefat etti." demişler. Yerine de kimin kaldığını bilmedikleri için başka bir yere bağlanmışlar. Fakat o gece Hocamız onlara görünmüş, "Dönün bakalım tek kemize!" diye azarlamış. Ondan sonra dönmüşler, aramışlar, bizi buldular. Biz de ziyaretlerine gittik. Bunlar birer misaldir ama bu misaller benim için çok önemlidir. Ben bir üniversite hocasıyım. Doktora, doçentlik, profesörlük çalışmaları yaptım. Bilimsel çalışmayı

bilen bir insanım. Öyle abuk sabuk, ipe sapa gelmez palavra şeyleri sevmem, söylemem. Beni tanıyanlar tanırırlar. Bir müşahit gözüyle, Mehmed Zahid Kotku Efendi hazretlerinin yanında, yakınında bulunan bir insan gözüyle ve şüpheli bir insan gözüyle; mühendislik okullarında, fakültelerinde vakti geçmiş bir hoca olarak... Etrafım teknik elemanlarla doluydu. Kendi hayatım da öyle... Lisenin fen bölümünden mezunum.

Araştırmacı ruhlu bir kimse olarak, benim tespit ettiğim olaylardan bazıları bunlardır. Bizim bir profesör arkadaş var, “Hocamız gerçek bir velî olduğundan, binlerce misal bulabiliriz.” diyor. Herkes tabii kendi hocasını sever, metheder ama bu anlattığım şeyler bana çarpıcı gelen misaller olduğu için sizinle dertleşme bâbında, yirminci yüzyılı yaşayan, modern hayatı bilen bir kimse olarak, bu misalleri arz ediyorum. Buralardan göreceksiniz ki şu bizim materyalist mantığımızın dışında bir başka mantık, bir başka dünya, bir başka âlem var. İnsanların bir ruh âlemi var ve insanların birtakım mânevî güçleri var... Bu ispat edilmiş

bir olay... Bunlarla bence ispat edilmiş oluyor. Tasavvufun bir gücü var... Bunun da kaynağını gösterdim. Kur'ân-ı Kerîm'de var... Tabii, bunları bilmeyen insan, Kur'an'a da inanmayabilir, Kur'an'ı da şüpheyle karşılayabilir. Ama bu işler oluyor. Bunu size kendim de yaşamış bir insan olarak anlatıyorum. Olayın özeti şu: Allahu Teâlâ hazretleri sevdiği kuluna olağanüstü birtakım melekeler, kabiliyetler ihsan ediyor. O sizin bizim gibi bir insan olmaktan çıkıyor, başka türlü bir insan haline geliyor. Bunun sebebi de Allah'ın yolunda yürümesi, farzları tutması, nafil ibadetleri yapması sonunda olan bir durum... Allah'ın onu sevmesi; sevdiği zaman gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dili, tutan eli, yürüyen ayağı olması meselesi... Bunları kendi yaşamımda gördüğüm için eski anlatılan olayların da nasıl olduğunu anlayabiliyorum. Sâfiyâne bir iman olarak değil de, bilmsel bir inançla, onların da gerçekliğini kabul ediyorum. Biliyoruz ki, Allah inancına, mârifetullahı ererseniz, Allah'ı hakıyla tanırsanız; Allahu Teâlâ hazretleri her şeye kâdirdir, her yerde hâzır ve nâzırdır. Bir şeyi istediği zaman, "ol" der, olur.

İnsan Allah'ın yolunda yürüdüğü zaman, Allahu Teâlâ hazretleri yardım ediyor, koruyor, ona ezâ cefâ eden kimseleri cezalandırıyor. Sahabenin hayatında bu böyle... Peygamberlerin hayatını misal olarak vermek istemiyorum. Çünkü, "Onlar peygamberdir." diye sıyrılıyorlar. Peygamber olmayan insanlardan misal veriyorum ki bu işlerin olurluğunu insanlar bilsin. Bir üniversite profesörü olarak, merak edilen bir konuda somut, elle tutulan, gözle görülen misallerle bu olay hakkında bilgilendirmek istedim... İşin aslı, esası budur.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi kendisinin sevdiği kullardan eylesin... Sevdiği yolda yürümeyi nasip eylesin, sevdiği işleri yapmayı nasip eylesin... Hem dünyada hem âhirette aziz ve bahtiyar etsin...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
Cemâziye'l-Âhir 1416 / 25.10.1995

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü